

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност **ПРОФЕСОР**, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ., бр. 42 от 12.05.2020 г. в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.9 Туризъм (Икономика и управление на туризма (Конкурентоспособност и устойчиво развитие в туризма)) към Катедра „Туризъм“ на Стопанския факултет на ЮЗУ

Рецензент: проф. д-гн Мария Стаматова Воденска, МВБУ-Ботевград

**Кандидати: доц. д-р Мария Златкова Станкова
доц. д-р Илинка Сергеева Терзийска**

Основание за рецензията: чл. 4, ал. 2 от ЗРАСРБ и решение на ФС на Стопанския факултет (Протокол № 9/30.06.2020 г.) и Заповед на Ректора на ЮЗУ "Неофит Рилски" № 973 от 03.07.2020 г.

Рецензията е написана съгласно **изискванията** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Неофит Рилски" – Благоевград, и Решение на Научно жури от 24.07.2020 г.

По обявения конкурс за професор има двама кандидати - доц. д-р Мария Златкова Станкова и доц. д-р Илинка Сергеева Терзийска.

Рецензията се състои от **седем части** плюс **заключение**, в които се съдържа **информация** за количествената и качествена оценка на научната продукция и учебно-преподавателската дейност на кандидатите по конкурса. За по-голяма прегледност кандидатите в конкурса са представени по азбучен ред на фамилията им.

При проверката на материалите, представени за конкурса, **не са констатирани нарушения в процедурата**. Спазени са изискванията на чл. 29, 29а, 29б (1) (3), т. 1 и т. 2 от ЗРАСРБ и чл. 60, чл. 61 от ППЗРАСРБ. Изпълнени са също така указанията според Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Неофит Рилски".

I. Кратка информация за кандидатите

Мария Златкова Станкова е родена през 1975 г. Средното си образование завършва в гр. Видин, в Гимназия с преподаване на чужди езици. През 1997 г. се дипломира в специалност „Туризъм” в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград. М. Станкова владее писмено и говоримо френски, английски и руски език, има познания и по румънски и сръбски езици. През април 1998 г. става редовен асистент към катедра „Туризъм“ на Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и последователно бива повишена в длъжност старши и главен асистент. През 2001 г. защитава дисертация за придобиване на ОНС „доктор“ по научна специалност 05.02.18 Икономика и управление (по отрасли), а през 2006 г. придобива научното звание „доцент“ по научна специалност 05.02.18 „Икономика и управление (Туроператорска и агентска дейност)“. Общият стаж на М. Станкова в катедра „Туризъм“ на ЮЗУ е 22 години, от които 14 години като доцент. През последните 4 години тя е Факултетски отговорник по качеството, а преди една година (2019 г.) е избрана за Заместник декан на Стопанския факултет.

Илинка Сергеева Терзийска е родена през 1974 г. Средното си образование завършва в Езикова гимназия в гр. Благоевград. През 1998 г. се дипломира като

бакалавър по Туризм при Стопанския факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“. В периода 2006-2008 г. е получила магистърска степен по Английска филология също в ЮЗУ „Неофит Рилски“, поради което владее отлично английски език. Тя има и основни знания по гръцки език. Известно време (2001 – 2007) Илинка Терзийска преподава английски език в средни училища в Благоевград и района. Първоначално постъпва на работа в ЮЗУ като асистент по английски език към катедра „Туризм“ на Стопанския факултет през 2007 г. Защитава дисертация през 2011 г. и придобива ОНС „доктор“ по Икономика и управление (туризм). След успешно издържан конкурс през 2013 г., тя заема академичната длъжност „главен асистент“ към същата катедра и факултет, а през 2016 г., е назначена на академичната длъжност „доцент“. Общият стаж на И. Терзийска в катедра „Туризм“ на ЮЗУ е 13 години, от които 4 години като доцент.

Мария Станкова е **академичен наставник** на студентски практики което е видно от предоставената документация. Също така тя работи със студенти при изпълнение на **университетски проекти**. Има една **съвместна публикация** със студенти (№ Е-5.1). В сътрудничество с представители на туристическия бизнес организира практически занимания по туроператорска дейност, а съвместно с НП „Рила“ и по устойчив туризъм. Като експерт участва активно в обществена дейност към община Благоевград – тя е Председател на Съвет по туризъм, Благоевград и член на Общинския Консултативен съвет по туризъм. Членува в специализираната мрежа „Трансграничен център за забавления“. От 2007 г. участва в експертни групи като член и ръководител към **НАОА** по процедури в ПН 3.9 Туризм.

Илинка Терзийска изпълнява **вътрешно университетски проекти** съвместно със студенти от специалност „Туризм“. Провежда **учебни семинари** в сътрудничество с представители на туристическия бизнес - хотели, къщи за гости, винарни. Има една **съвместна публикация** със студенти (№ Г-4).

Мария Станкова има **специализации** в редица университети на ЕС, като две от тях отговарят на конкурсната проблематика. След 2012 г. има две **преподавателски мобилности по програмата на ЕС Еразъм +**: в Izmir University of Economics, Турция (2012 г.) и в Университета на Авейро, Португалия (2019 г.). Осъществила е през 2019 г. и три преподавателски мобилности в държава извън ЕС – в три китайски университета. През 2012 г. е провела и семинар в измирския университет, Турция като гост-преподавател.

През 2017-2020 г. по време на ERASMUS Staff Week в Staffordshire University, Великобритания Илинка Терзийска има участие в уъркшоп на тема “Wine Tour Design”. Преди заемането на академичната длъжност „доцент” (2014 г.) е осъществила една преподавателска мобилност по програма Еразъм + в испански университет. Изнесла е **лекция** по време на Международно туристическо изложение Philoxenia, Солун, Гърция (2018 г.).

За по-голяма прегледност специализациите и мобилностите, осъществени от кандидатите са представени в табл. 1.

Таблица 1. Проведени специализации и мобилности

Показатели	Страна	Дни	
		Мария Станкова	Илинка Терзийска
Проведени специализации			
	Гърция	30	-
	Гърция	30	-
	Румъния	30	-
Мобилности			
- по програма Еразъм +	Португалия	5 дни	-

	Китай	9 дни	-
	Турция	5 дни	-
	Великобритания		5 дни

Мария Станкова членува в различни научни организации и мрежи. Сред тях по-значими са Green energy development network of the Organization of the Black Sea Economic Cooperation и Българската камара за образование, наука и култура (БКОНК), в която тя е зам. председател и председател на Контролния съвет. **Членува в редица редколегии и научни комитети на чужди и български научни списания.** Известни сред тях са: Journal of Management Studies, Journal of Practical Ideas in Economic and Finance, Ekonomika, Journal of Tourism Management Research, Journal of Research in Hospitality, Tourism and Culture, Предприемачество и др. През 2010 и 2012 г. е била член на редакционната колегия на Международната научна конференция „Управление в условията на нарастващо туристическо потребление”, Опатия, Хърватска. През 2012 и 2013 г. е била **рецензент към** Международната научна конференция „Management Studies International Conference“, Португалия. През последните две години рецензент към сп. Tourism & Management Studies (индексирано в Web of Science). Също така тя е **рецензент** в научни форуми, организирани от WSEAS (в прояви, индексирани в световни бази данни). Рецензент е и на монографии. Била е и управител на Център „Бачиново“ към ЮЗУ.

Илинка Терзийска е един от основателите на Euro-Asia Tourism Studies Association (EATSA) и на проекта Event Experience Scale (EES). През 2017 г. е била **член на научния комитет на международна конференция** на EATSA. **Член е на редакционните колегии** на няколко списания - Euro-Asia Tourism Studies Journal, „Предприемачество“, „International Journal of Wine Business Research“ и „British Food Journal“ (последните две са индексирани в Web of Science/SCOPUS). **Член е на организационния комитет и главен редактор** на сборниците от проведените научни конференции „Културните пътища на Югоизточна Европа – културен туризъм без граници“ (2012-2018 г.). **Съставител и редактор** е на “Bridging wetlands' natural and cultural heritage: Mesta/Nestos, Vardar/Axios, Aaos/Vjosa, Region of Thessaly”. **Научен редактор** е на една монография (2016 г.).

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидатите

II.1. Количествена характеристика на научната продукция на кандидатите

Представените от двамата кандидати Справки за изпълнение на минималния брой точки, изискуеми по групи показатели за научна област 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.9 Туризъм за академичната длъжност „професор“, в съответствие с ППЗРАСРБ показват, че и двамата кандидати покриват необходимите минимални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор”.

Изпълнението на доц. д-р Мария Станкова е почти три пъти над изискуемия за длъжността „професор” минимум - 1424,1 точки.

Изпълнението от страна на доц. д-р Илинка Терзийска е малко над изискуемия минимум - 856,33 точки.

В табл.2 са онагледени видът, броят и обемът на публикациите, представени от двамата кандидати по обявения конкурс за „професор” по научна специалност 3.9. Туризъм. Не са взети под внимание публикациите на двамата кандидати, които са на базата на защитените от тях дисертационни трудове за добиване ОНС „доктор”.

Таблица 2. Количествени и качествени показатели за публикациите на двамата кандидати

Показатели	Мария Станкова			Илинка Терзийска		
	Брой/брой страници/ № на публикация			Брой/брой страници/ № на публикация		
	Самостоятелни	В съавторство	От тях на чужд език	Самостоятелни	В съавторство	От тях на чужд език
Хабилитационен труд	1/303 стр. № В-1	-	-	1/168 стр. № В-1	-	1/168 стр.
Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд	1/386 стр. № Г-1.1	1/77 стр. № Г.-1.2	-	-	-	-
Публикувана глава от колективна монография	4/151 стр. №№ Г-6.3, Г-6.5, Г-6.8, Г-6.9	5/94 стр. №№ Г – 6.1, Г-6.2, Г-6.4, Г-6.6, Г-6.7	5/94 стр. №№ Г-6.1, Г-6.2, Г-6.4, Г-6.6, Г-6.7	1/19 стр. № Г-5	1/14 стр. № Г-6	2/33 стр. №№ Г-5, Г-6
Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	-	-	-	2/31 стр. №№ Г-2, Г-3	1/16 стр. № Г-4	3/47 стр. №№ Г-2, Г-3, Г-4
Студии, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	1/36 стр. № Г-5.1	-	-	-	-	-
Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	1/10 стр. № Г-3.3	2/19 стр. №№ Г-3.1, Г-3.2	3/29 стр. №№ Г-3.1, Г-3.2, Г-3.3	-	-	-
Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	8/49 стр. №№ Г-4.10, Г-4.11, Г-4.12, Г-4.13, Г-4.14, Г-4.15, Г-4.16, Г-4.17	10/101 стр. №№ Г-4.1, Г-4.2, Г-4.3, Г-4.4, Г-4.5, Г-4.8, Г-4.10, Г-4.11, Г-4.12, Г-4.15, Г-4.16, Г-4.18	12/94 стр. №№ Г-4.1, Г-4.2, Г-4.3, Г-4.4, Г-4.5, Г-4.8, Г-4.10, Г-4.11, Г-4.12, Г-4.15, Г-4.16, Г-4.17	3/24 стр. №№ Г-7, Г-9, Г-10	1/14 стр. № Г-8	1/6 стр. № Г-9
Учебници и учебни помагала	2/618 стр. №№ Е-4.1, Е-4.2	1/23 стр. № Е-5.1	-	-	-	-
Общ брой публикации	19	19	20	8	3	7
Общо - страници	1867		217	286		254

От представените по настоящия конкурс от Мария Станкова се изключва публикацията *Станкова, М., В. Хаджикотев (2007). Счетоводно-информационно*

осигуряване на туристическата агенция, Издателска къща „Авангард - Прима”, С., тъй като не попада в темата на конкурса. Във връзка с това общият брой точки за изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” се намалява на 1404,1 точки. Общият обем на приетите публикации на доц. д-р Мария Станкова възлиза на 1867 страници. Всички публикации на М. Станкова са рецензирани от хабилитирани преподаватели предимно от ЮЗУ и УНСС и са направени достояние на широката общественост чрез отпечатването им най-вече в университетски издателства. Участието на отделните автори е обозначено в по-голямата част на представените публикации. За останалата част са представени разделителни декларации.

Общият обем на представените по конкурса и приети публикации на Илинка Терзийска е 286 страници. Общият брой точки за изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор” не се променя и остава 856,33. Публикациите са рецензирани от хабилитирани преподаватели предимно от ЮЗУ и от други висши училища. Направени са достояние на широката общественост и са популяризирани. Публикациите на И.Терзийска в съавторство са придружени от разделителни протоколи.

В базите на Web of Science/Scopus двамата кандидати имат по три публикации. За М Станкова това са три статии (№№ Г-3.1, Г-3.2, Г-3.3), а за И. Терзийска - три студии (№№ Г-2, Г-3, Г-4).

По отношение цитиранията на трудовете си Мария Станкова посочва общо 30 цитирания, от които 6 са в публикации с импакт фактор, 4 в монографии и 8 в неререферирани списания. Преобладават цитиранията от български и чуждестранни автори в чужбина.

Илинка Терзийска има също общо 30 цитирания. От тях 10 цитирания са в публикации с импакт фактор, а останалите 20 в монографични трудове и статии в неререферирани списания.

II. 2. Оценка на основния хабилитационен труд на кандидатите

Мария Станкова представя като хабилитационен труда **„Анализ и диагностика в контекста на конкурентоспособността в туризма“ (2019 г.). Той отговаря напълно на проблематиката на настоящия конкурс.** Същевременно конкурентоспособността е разгледана през призмата на устойчивото развитие на туризма.

Хабилитационният труд обхваща 303 страници. Структуриран е във въведение и пет части. Накрая са включени изводи, обобщения и приложения. Монографията разглежда и анализира туризма в България и неговите проблеми, свързани с конкурентоспособността. Авторът разглежда туристическата дестинация преди всичко като място, в което се извършва потребяването на туристически услуги и анализира както неговите особености, така и позитивните и негативни влияния на туризма в дестинацията. В рамките на системния подход М.Станкова прилага напълно успешно различни традиционни научноизследователски методи, както и по-малко прилагания факторен анализ. Това прави разработката особено ценна, тъй като са разкрити възможностите за прилагане на този метод както по отношение анализа на конкурентоспособността, така и във връзка с устойчивото развитие на туризма. С помощта на предложен от автора алгоритъм за факторен анализ става възможно установяването на отношението на туристи и туристически агенции (туроператори) към туристическа дестинация България. Това, според автора, ще подпомогне по-доброто управление и конкурентоспособността на дестинацията. С помощта на факторния анализ са установени влиянията върху конкурентоспособността (чрез тежестта на

отделните идентифицирани фактори) на показателите удовлетвореност на туристите, туристическо изживяване и привлекателност на дестинацията. Това позволява на М.Станкова да направи обобщение, че туризмът се развива в силно динамична среда, характеризираща се със заплаха и несигурност. Изхождайки от тази постановка, тя анализира различни модели в управлението, идентифицира техните предимства и недостатъци. Накрая е предложен концептуален модел за конкурентоспособност на туристическата дестинация, в основата на който е залегнал клъстерният подход.

Извършеното от доц.д-р Мария Станкова изследване е създавало възможността за създаване в някои моменти на ново знание, а така също и до разширяване обхвата на вече съществуващо такова. Конкретно този принос в науката от страна на М. Станкова може да бъде обобщен по следния начин:

1. На основата на клъстерния подход към туризма е създаден модел, свързан с конкурентоспособността на туристическа дестинация България
2. Създаден и апробиран е алгоритъм за провеждане на факторен анализ в условията на туристическа дестинация
3. Разработен е подход за насочване и осъществяване на стратегическото планиране в туризма, базиран на концепцията за неговата конкурентоспособност и устойчиво развитие;

Хабилитационният труд на Илинка Терзийска е озаглавен „Wine tourism – success factors for an emerging destination“, издаден на английски език през 2020 г. в обем 168 страници. Състои се от въведение, четири глави и заключение. Трудът съдържа базисни дефиниции и концепции за винения туризъм като цяло. Фокусиран е върху особеностите и проблемите на регионалното винопроизводство и неговите потребители, както и върху пазарните взаимоотношения в този контекст. Авторът е използвал традиционни количествени и качествени методи на изследване, като анализ и обработка на вторична информация (статистически данни, документи) и на първична информация (анкети, експертна оценка, контент анализ). По мое мнение в труда **анализът на въпросите, касаещи същността и развитието на винения туризъм, води автора към анализ на същността, особеностите и развитието на свързаните с него развиващи се специализирани туристически дестинации. Представяйки и анализирайки критичните фактори за успех, И.Терзийска доста сполучливо ги адаптира към областта на винения туризъм. Според кандидата концепцията за винения туризъм може да бъде използвана за постигане на конкурентна позиция на дестинацията. Разсъжденията, анализите и изводите на автора са фокусирани върху винения регион Долината на Струма като развиваща се дестинация за винен туризъм. Това не пречи на Терзийска за извежда обобщения относно туристическа дестинация България като винопроизводител и дестинация за винен туризъм (продукт, с който страната ни е все още слабо известна). Изследван е пазарът за винен туризъм и винени турове в региона, както по отношение на предлагането (винопроизводство и туроператори, така и по отношение на търсенето (потребители на винени турове). Набирането на първична информация е осъществено чрез три он-лайн анкетни проучвания и две полуструктурирани интервюта. От туроператорите са проучени 5 на брой (при изпратени 8 въпросника), а от 13-те собственика на винарски изби в региона 9 са се огзовали и са участвали в изследването. Адресирани са били въпросници към 7 експерта по винен туризъм, от тях 4 са изразили своето мнение. Използването на сравнително новия нетнографски способ на проучване на общественото мнение е позволило на автора да установи нагласите на потребителите на винен туризъм. Информацията, получена от тези доста различаващи се помежду си методи е сполучливо обобщена чрез SWOT анализ. И.Терзийска е използвала свои предишни проучвания за да ги съпостави с**

последните си изследвания и да направи съответните изводи. Според автора в разглеждания от нея регион за винен туризъм са налице четири критични фактора за успех: партньорствата, институционалната подкрепа, маркетингът и продуктите на винен туризъм, предлагани от винарни. Както е посочено в монографията, основно ограничение за изследването, направено през тази година, е пандемията от COVID-19.

Представеният хабилитационен труд има **голямо значение за практиката** на винения туризъм в страната, което е подчертано изрично чрез мненията на винопроизводителите в региона. Основните теоретични и методологични **приноси** на монографията са свързани преди всичко с методите на разкриване и анализиране, както и с идентифицирането на **критичните фактори за успех** за възникващи дестинации за винен туризъм. Тези приноси се изразяват по следния начин:

1. В теоретично и методологично отношение е прецизиран и доразвит понятиятният апарат на концепцията „критични фактори за успех“ по отношение на винения туризъм. Това развитие е в пряка връзка с теорията на конкурентоспособността и концепцията за бенчмаркинг при винения туризъм;

2. Направена е обективна оценка на развитието на винения туризъм в България

3. Идентифицирани са критични фактори за успех на възникваща дестинация за винен туризъм (винен регион Долината на Струма).

П.3. Оценка на публикациите, несвързани с основния научноизследователски труд на кандидатите

М. Станкова представя и други публикации за конкурса, като повечето от тях имат отношение към конкурентоспособността и устойчивото развитие в туризма. Те могат да бъдат обособени в пет тематични направления според разглежданите в тях проблеми:

1. Теоретични аспекти на конкурентоспособността и устойчивото развитие на туризма – 16 публикации (№№ Г-1.1, Г-1.2, Г-3.1, Г-4.2, Г-4.4, Г-4.13, Г-4.14, Г-4.18, Г-6.1, Г-6.2, Г-6.3, Г-6.4, Г-6.5, Г-6.6, Г-6.7, Г-6.9);

2. Стратегическо управление и устойчиво развитие в туризма – 12 публикации (№№ Г-1.1, Г-1.2, Г-3.2, Г-4.1, Г-4.4, Г-4.13, Г-4.15, Г-4.17, Г-6.2, Г-6.3, Г-6.6, Г-6.9).

3. Конкурентоспособност на туристическите дестинации – 7 публикации (№№ Г-1.1, Г-3.3, Г-4.1, Г-4.5, Г-4.6, Г-4.15, Г-6.8);

4. Моделиране на конкурентоспособността във връзка с устойчивото развитие в туризма – 7 публикации (Г-1.1, Г-4.2, Г-4.3, Г-4.11, Г-5.1, Г-6.3, Г-6.9);

5. Методологични аспекти на конкурентоспособността и устойчивото развитие на туризма – 4 публикации (№№ Г-4.3, Г-5.1, Г-6.3, Г-6.6);

Тук не се включва трудът „Туроператорска и транспортна дейност“ (2003), който е публикуван на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор".

Първото направление анализира **понятиятния апарат и терминологичното уточнение за конкурентоспособността и устойчивото развитие в туризма**. Авторът обръща внимание на туризма като глобална индустрия, разглежда дейностите в туризма в пространствен аспект, анализира конкурентоспособността и свързаните с нея трансформации в туризма, като оценява свързаните с тях възможности за неговото устойчиво развитие. *Второто* направление включва публикации, свързани със **стратегическото управление и устойчивото развитие в туризма**. Тук са анализирани основни въпроси относно стратегическото планиране и неговото развитие в туризма, преди всичко свързани с проблемите на устойчивостта (№№ Г-1.1, Г-1.2). Авторът фокусира своето внимание върху дестинация България (№ Г-4.13), като разглежда

стратегическите възможности, конкурентоспособността и устойчивото развитие на туризма като инициатор и фактор на икономическата промяна, както на национално, така и на регионално ниво (№ Г-4.16). *Третото* направление разглежда аспектите на **конкурентоспособността на отделната туристическа дестинация**. В публикациите от тази група се анализират икономическите влияния на туризма (№ Г-1.1), като туристическите дестинации се разглеждат като основно пространствено равнище в туризма, в които следва да се извършва мониторинг и оценка на конкурентоспособността. *Четвъртото* тематично направление е посветено на моделите и **моделирането на конкурентоспособността, свързано с устойчивото развитие в туризма**. В тези публикации се анализират, доразвиват и усъвършенстват различните системи от критерии и показатели за анализ, мониторинг и оценка на конкурентоспособността на туристическата дестинация. На тази база са представени и основните тенденции при конкурентоспособността и стратегическите възможности за туризма в България. *Петото* направление се отнася най-вече до **приложението на системния и факторния анализ при изследване и анализ на конкурентоспособността в туризма и методите за осигуряване на устойчивото му развитие**. В публикациите от това направление авторът изтъква предимствата на факторния анализ за установяване особеностите и условията в туристическата дестинация като рамка, с които трябва да бъде съобразявана туристическата политика с оглед ефективното управление на туризма. Крайна цел е повишаването на конкурентоспособността. Отново е налице фокус върху дестинация България, като са дадени известни насоки за успешното ѝ устойчиво туристическо развитие в перспектива (№№ Г-1.1, Г-6.3, Г-4.16).

При разглеждане на публикациите на кандидата **И. Терзийска** не е включен трудът „Конкурентоспособност на дестинацията за културен туризъм” (2019), тъй като е публикуван на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор".

Също така две от публикациите на И. Терзийска не са представени в тематичното разпределение на трудовете, тъй като са публикувани в издания без научно рецензиране и имат предимно приложен характер.

Другите публикации на кандидата **Илинка Терзийска** по конкурса за „професор” са насочени предимно в сферата на винения туризъм, и по-специално проектиране на винени турове и техният бенчмаркинг, туристически дестинации за винен туризъм и техният бенчмаркинг, както и условията за развитие на винен туризъм. В тематично отношение могат да се открият три тясно свързани помежду си основни направления:

1. Фестивален и културен туризъм – 4 публикации (Г-6, Г-7, Г-9, Г-10);
2. Проектиране на винени турове и бенчмаркинг на винения туризъм – 4 публикации (Г-2, Г-3, Г-4, Г-8);
3. Предприемачество и междукултурен обмен - 1 публикация (Г-5).

Първото направление обхваща публикации, свързани с **фестивалния и културния туризъм и техните рекреационни характеристики**. Фестивалите, например, се разглеждат като фактор за открояване профила и атрактивността на дестинациите, културният туризъм – като фактор за преодоляване на сезонността. Анализирана е ролята им за повишаване на удовлетвореността на туристите от дестинацията като цяло. Повечето публикации съдържат резултати от проведени проучвания за набиране на първична информация в рамките на различни културни турове и по-специално по време на фестивала „Сурва” в Перник. Авторът обръща

внимание на ролята на екскурзовода за възприемането и удовлетвореността от този вид туризъм. Приложен е т.нар. контент анализ с цел проучване на възможностите за създаване на трансгранични културни маршрути по р. Места. По *второто* направление се изследва проблемът за **бенчмаркинг на винения туризъм и методите за проектиране на винени турове**. В тях се разглеждат проблеми пред развитието на винения туризъм, направено е сравнение между лозаро-винарските региони и техните възможности за превръщане в дестинации за винен туризъм, анализирана е дейността на винарските изби в България, както е направено и проучване на удовлетвореността на туристите при този вид туризъм. Установен е сравнително малък брой на заинтересовани от този вид туризъм туристи, независимо от полагащите от предприемачите усилия за неговото развитие. Приложен е сравнително новият нетнографски подход за идентифициране на нагласите на потребителите при винения туризъм. Авторът също така стига до обобщение, установявайки шест основни елемента на винения туризъм и неговото изживяване като цяло. Събраната информация е послужила за формулирането на конкретни предложения за организацията и дизайна на винените турове. В *третото* направление – **предприемачество и межкултурен обмен** - попада само една публикация, която се отличава от останалата насоченост на научната продукция на кандидата. Тя разглежда значението на межкултурния обмен във връзка с необходимото обучение сред предприемачите във връзка с особеностите на межкултурната комуникация. Проучени са нагласите на млади предприемачи към межкултурния обмен и са идентифицирани нуждите им от съответно обучение. Авторът обобщава потребностите на младите предприемачи от обучение и най-вече от чуждоезиково такова.

III. Основни приноси в научната и научно-приложната дейност на кандидатите

След задълбоченото ми запознаване с представените по конкурса публикации от двамата кандидати, считам, че те съдържат следните научни и научно-приложни приноси:

Научните и приложни приноси на кандидата Мария Златкова Станкова могат да бъдат обобщени по следния начин:

1. Направени са теоретични и методологични обобщения за конкурентоспособността и устойчивото развитие на туризма (В-1, Г-1.1, Г-3.1, Г-4.3, Г-6.2);
2. Създадена е и е апробирана методика за анализ, мониторинг и оценка на конкурентоспособността в туризма, в която основна роля има използването на факторния анализ (В-1, Г-1.1, Г-4.3, Г-5.1, Г-6.3, Г-6.5, Г-6.6);
3. Представен е модел на конкурентоспособността в туризма, отчитащ неговото устойчиво развитие (В-1, Г-1.1, Г-5.1, Г-6.3, Г-6.7);
4. Формулирани са тенденции и насоки за повишаване на конкурентоспособността на туризма (В-1, Г-1.1, Г-3.2, Г-3.3, Г-4.2, Г-4.3, Г-5.1, Г-6.2, Г-6.3, Г-6.4);
5. Предложени са решения на различни въпроси, касаещи устойчивото развитие на туризма (В-1, Г-1.1, Г-1.2, Г-4.2, Г-4.9, Г-6.1, Г-6.2).

Научните и приложни приноси на кандидата Илинка Терзийска могат да бъдат обобщени, както следва:

1. Направени са теоретични обобщения по отношение развитието на винения туризъм (В-1).;

2. Проучена е концепцията за „критични фактори за успех“ и са установени критични фактори за успех на ниво винена дестинация от гледна точка на предлагането (В-1);

3. Концепцията за „критични фактори за успех“ е приложена към новоразвиваща се дестинация за винен туризъм (лозаро-винарски район Долината на Струма) от гледна точка на конкурентоспособността, бенчмаркинга в туризма и модела за жизнен цикъл на туристическата дестинация (Г-4);

4. С помощта на контент анализ е разработена класификация на винените турове и е предложена методика за тяхната оценка, на базата на която е направен анализ за дестинация България (В-1, Г-3, Г-7, Г-8, Г-9);

5. Представена е методика за мониторинг и оценка на туристическото преживяване по време на практикуването на фестивален и винен туризъм, апробирана по отношение на Международния фестивал „Сурва“ в Перник (Г-6, Г-10).

IV. Критични бележки и препоръки

Безспорните постижения на двамата кандидати не дават основание за формулиране на критични бележки. И двамата кандидати в рамките на своите научни интереси и компетентност, за извършвали обективни, задълбочени и детайлни проучвания, които са направени достояние на широката научна общност.

Приносителите са лично дело на кандидатите. Библиографският апарат е обширен и е ползван коректно. Представените за конкурса публикации съдържат изводи и обобщения, представени са конкретни резултати, които могат да бъдат ползвани в науката и практиката на туризма.

V. Оценка на участието на кандидатите в научно-приложни разработки и проекти

И двамата кандидати по конкурса са участвали в международни и национално финансирани проекти. Информацията за това е представена в табл. 3.

Таблица 3. Участие в научни и образователни проекти

Показатели	Мария Станкова	Илинка Терзийска
Международни проекти	9	7
- ръководител	-	-
- експерт	9	7
Национални проекти	3	1
-ръководител	-	-
-експерт	3	1
Вътрешно университетски проекти	9	9
-ръководител	3	1
-експерт	6	8
Общо	21	17

И двамата кандидати са участвали главно като експерти, а не като ръководители на национални/международни проекти. Ръководили са само вътрешноуниверситетски проекти.

VI. Ръководство на докторанти и дипломанти.

Научното ръководство на докторанти от страна на двамата кандидати по конкурса за „професор“ е представено за по-голяма прегледност в табличен вид (Табл. 4).

Таблица 4. Научно ръководство на успешно защитили докторанти

Показатели	Мария Станкова	Илинка Терзийска
Самостоятелно ръководство	7	1
- български докторанти	6	1
- чуждестранни докторанти	1	-
Съ-ръководство	1	-
- български докторанти	1	-
- чуждестранни докторанти	-	-
Общо	8	1

И двамата кандидати са ръководили разработването на дипломни работи в ОКС „бакалавър“ и „магистър“.

VII. Учебно-преподавателска дейност.

Информацията за аудиторната и извънаудиторна заетост на двамата кандидати показва, че те имат значими преподавателски умения, качества и опит.

Мария Станкова **изнася лекции** на български и английски език пред студенти в ОКС „бакалавър“ и „магистър“ от специалност „Туризм“ и специалност „Култура и културен туризъм“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. По-важните от тях са по дисциплините: „Управление на туристическите дестинации“, „Туроператорска и агентска дейност“, „Екология и природоползване в туризма“, „Геотуризм“, „Устойчиво развитие на туризма“. Аудиторната заетост на кандидата е над 300 ч. лекции годишно. Част от занятията М. Станкова провежда в практиката – в туристически агенции и други туристически институции, чрез което осъществява реална връзка между образование и обучение.

Илинка Терзийска също **води лекции** на български и английски език пред студенти за ОКС „бакалавър“ и „магистър“ от специалност „Туризм“ и специалност „Култура и културен туризъм“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. По-важни сред тях са по дисциплините: „Въведение в туризма“, „Етноложки туризъм“, „Фестивален туризъм“, „Туристическо поведение“, „Разработване на маршрути за културен туризъм“, „Управление на културния туризъм“, осигуряващи необходимата аудиторна заетост. И. Терзийска също обучава студентите в предприятия от туристическата индустрия. Тя осъществява и методическо ръководство на студенти, както и рецензира техни разработки в рамките на студентския научен семинар „Географски хоризонти“ (2019).

И двамата кандидати са изнасяли лекции в чужбина.

Заклучение

Нарушения в процедурата по конкурса не са констатирани. Спазени са изискванията на чл. 29, 29а, 29б (1) (3), т. 1 и т. 2 от ЗРАСРБ и чл. 60, чл. 61 от ППЗРАСРБ.

Приемам също, че документите и материалите, представени от двамата кандидати в конкурса за „професор“ съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Неофит Рилски" – Благоевград.

След като се запознах с документите на двамата кандидати и направената оценка на техните публикации, за по-добро сравнение и обосновка на крайната ми оценка представям крайните резултати в табличен вид (Табл. 5).

Таблица 5. Обобщено сравнение между основните показатели на кандидатите

Показател	Мария Станкова	Илинка Терзийска
Стаж като университетски преподавател (ЮЗУ)	22	13
ОНС „доктор”	Да (2001 г.)	Да (2011 г.)
Стаж като доцент (години)	14	4
Специализации в чужбина (бр.)	3	-
Мобилности по Еразъм+ (бр.)	3	1
Членство в научни организации	Да	Да
Публикации (бр.)	38	11
Хабилитационен труд	Да	Да
Научна продукция (бр. стр.)	1867	286
- В т.ч. на англ.език (бр. стр.)	217	254
Изпълнение на минималните изисквания за акад. длъжност „професор” (бр. точки)	1404,1	856,33
Цитирания (бр.)	30	30
- В издания с импакт фактор	6	10
Научни и приложни приноси	Да	Да
Преподавателска дейност и необходима аудиторна заетост в ЮЗУ в ПН „Туризм”	Да	Да
Учебници и учебни помагала	3	-
Критични бележки и препоръки	Не	Не
Участия като експерт в международни и национални проекти (бр. проекти)	12	8
Ръководител на проекти ЮЗУ (бр. проекти)	3	1
Експерт в проекти на ЮЗУ (бр. проекти)	6	8
Ръководство дипломни работи	Да	Да
Ръководство докторанти (бр. докторанти)	8	1

Данните от табл. 5 недвусмислено показват, че с малки изключения (цитирания в издания с импакт фактор, бр. страници на публикации на англ. език, брой участия като експерт в проекти на ЮЗУ) доц. д-р Мария Станкова има значително количествено предимство пред доц. д-р Илинка Терзийска. Също така преподавателският стаж и стажът като доцент на М.Станкова значително надвишава този на И.Терзийска. Най-силно впечатление прави разликата в общия обем научна продукция на двамата кандидати.

Всичко това ми дава основание **с пълна убеденост** да предложа на уважаемите членове на научното жури **да присъди на доц. д-р Мария Златкова Станкова** академичната длъжност „професор“ по обявения конкурс по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.9 Туризм (Икономика и

управление на туризма (Конкурентоспособност и устойчиво развитие в туризма)) към Катедра „Туризм“ в Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград.

Въпреки стойностната научна продукция на доц.д-р Илинка Терзийска и факта, че тя има изискуемите точки от минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор”, сравнението по редица показатели с конкурентния кандидат в обявения конкурс в случая не е в нейна полза.

София, 24.08.2020 г.

Рецензент:

(проф. дгн Мария Воденска)

REVIEW

of the submitted works for participation in a competition for the academic position PROFESSOR, announced by SWU "Neofit Rilski" in SG, issue 42 of 12.05.2020 in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, professional field 3.9 Tourism (Tourism Economics and Management (Competitiveness and Sustainable Development in Tourism)) at the Department of Tourism of the Faculty of Economics of SWU

Reviewer: Prof. Maria Stamatova Vodenska, MBBU-Botevgrad

Candidates: Assoc. Prof. Dr. Maria Zlatkova Stankova
Assoc. Prof. Dr. Ilinka Sergeeva Terziyska

Grounds for the review: Art. 4, para. 2 of ZRASRB and decision of the Faculty of Economics (Minutes № 9/30.06.2020) and Order of the Rector of SWU "Neofit Rilski" № 973 from 03.07.2020

The review is written in accordance with the requirements of the Law for development of the academic staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB), the Regulations for its application (PPZRASRB) and the Internal rules for development of the academic staff in SWU "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, and Decision of the Scientific Jury from 24.07.2020

In the announced competition for professor, there are two candidates - Assoc. Prof. Dr. Maria Zlatkova Stankova and Assoc. Prof. Dr. Ilinka Sergeeva Terziyska.

The review consists of seven parts plus a conclusion, which contain information about the quantitative and qualitative assessment of the scientific production and teaching activities of the candidates in the competition. For greater clarity, the candidates in the competition are presented in alphabetical order of their surnames.

During the inspection of the materials submitted for the competition, no violations of the procedure were found. The requirements of Art. 29, 29a, 29b (1) (3), item 1 and item 2 of ZRASRB and art. 60, Art. 61 of PPZRASRB are complied with. The instructions according to the Internal Rules for the Development of the Academic Staff at SWU "Neofit Rilski" have also been fulfilled.

I. Brief information about the candidates

Maria Zlatkova Stankova was born in 1975. She completed her secondary education in the town of Vidin, at a high school teaching international languages. In 1997 she graduated in "Tourism" at SWU "Neofit Rilski" - Blagoevgrad. M. Stankova is fluent in written and spoken French, English and Russian, and has knowledge of Romanian and Serbian. In April 1998 she became a full-time assistant at the Department of Tourism at the Faculty of Economics of SWU "Neofit Rilski" and was successively promoted to the position of senior and chief assistant. In 2001 she defended a dissertation for the acquisition of ONS "Doctor" in the scientific specialty 05.02.18 Economics and Management (by industry sectors), and in 2006 she acquired the scientific title "Associate Professor" in the scientific specialty 05.02.18 "Economics and Management (Tour Operator and agency activities). The total experience of M. Stankova in the Department of Tourism at SWU is 22 years, of which 14 years as an associate professor. For the last 4 years she has been the Faculty Head for Quality, and a year ago (2019) she was elected Deputy Dean of the Faculty of Economics.

Ilinka Sergeeva Terziyska was born in 1974. She completed her secondary education at the Language High School in Blagoevgrad. In 1998 she graduated as a Bachelor in Tourism

at the Faculty of Economics at SWU "Neofit Rilski". In the period 2006-2008 she received a Master's degree in English philology also at SWU "Neofit Rilski", due to which she speaks excellent English. She also has a basic knowledge of Greek. For some time (2001 - 2007) Ilinka Terziyska taught English at high schools in Blagoevgrad and the region. Initially, she started working at SWU as an assistant in English at the Department of Tourism at the Faculty of Economics in 2007. She defended her dissertation in 2011 and obtained the ONS "Doctor" in Economics and Management (Tourism). After successfully passing a competition in 2013, she obtained the academic position of "Chief Assistant" at the same department and faculty, and in 2016, she was appointed to the academic position of "Associate Professor". The total experience of I. Terziyska at the Department of Tourism at SWU is 13 years, of which 4 years as an associate professor.

Maria Stankova is an academic mentor of student internships, which is evident from the documentation provided. She also works with students on university projects. There is one joint publication with students (№ E-5.1). In cooperation with representatives of the tourism business she organizes practical classes in tour operator activities, and together with Rila National Park also in sustainable tourism. As an expert she actively participates in public activities at the Municipality of Blagoevgrad - she is Chairperson of the Tourism Council, Blagoevgrad and a member of the Municipal Consultative Council on Tourism. She is a member of the specialized network "Cross-border entertainment center". Since 2007 she has been participating in expert groups as a member and head of NEAA under procedures in PN 3.9 Tourism.

Ilinka Terziyska implements internal university projects together with students majoring in Tourism. Conducts training seminars in cooperation with representatives of the tourism business - hotels, guest houses, wineries. There is a joint publication with students (№ G-4).

Maria Stankova has specializations in a number of EU universities, two of which meet the competition title. Since 2012, she had two teaching mobilities under the EU Erasmus+ program: at Izmir University of Economics, Turkey (2012) and at the University of Aveiro, Portugal (2019). In 2019, she also completed three teaching mobilities in a non-EU country - at three Chinese universities. In 2012 she also held a seminar at Izmir University, Turkey as a guest lecturer.

In 2017-2020 during ERASMUS Staff Week at Staffordshire University, UK Ilinka Terziyska participated in a workshop on "Wine Tour Design". Prior to taking up the academic position of Associate Professor (2014), she completed a teaching mobility under the Erasmus+ program at a Spanish university. She gave a lecture at the Philoxenia International Tourism Fair, Thessaloniki, Greece (2018).

For greater clarity, the specializations and mobilities carried out by the candidates are presented in Table. 1.

Table 1. Conducted specializations and mobilities

Indicators	Country	Days	
		Maria Stankova	Ilinka Terziyska
Specializations	Greece	30	-
	Greece	30	-
	Romania	30	-
Mobilities			
- Erasmus+ program	Portugal	5	-
	China	9	-

	Turkey	5	-
	Great Britain	-	5

Maria Stankova is a member of various scientific organizations and networks. Among them more significant are the Green energy development network of the Organization of the Black Sea Economic Cooperation and the Bulgarian Chamber of Education, Science and Culture (BCONC), of which she is deputy chairman and chairman of the Supervisory Board. She is a member of a number of editorial boards and scientific committees of international and Bulgarian scientific journals. More famous among them are: Journal of Management Studies, Journal of Practical Ideas in Economic and Finance, Economika, Journal of Tourism Management Research, Journal of Research in Hospitality, Tourism and Culture, Entrepreneurship and others. In 2010 and 2012 she was a member of the editorial board of the International Scientific Conference "Management in the context of growing tourist consumption", Opatija, Croatia. In 2012 and 2013 she was a reviewer at the "Management Studies International Conference", Portugal. For the last two years she has been a reviewer for the journal "Tourism & Management Studies" (indexed in the Web of Science). She is also a reviewer in scientific forums organized by WSEAS (in events indexed in global databases). She is also a reviewer of monographs. She was also the manager of the Bachinovo Center at SWU.

Ilinka Terziyska is one of the founders of the Euro-Asia Tourism Studies Association (EATSA) and the Event Experience Scale (EES) project. In 2017, she was a member of the Scientific Committee of the EATSA International Conference. She is a member of the editorial boards of several journals - Euro-Asia Tourism Studies Journal, Entrepreneurship, International Journal of Wine Business Research and British Food Journal (the latter two are indexed in the Web of Science/SCOPUS). She is a member of the organizing committee and editor-in-chief of the proceedings of the scientific conferences "Cultural Routes of Southeast Europe - Cultural Tourism without Borders" (2012-2018). She is the compiler and editor of "Bridging wetlands' natural and cultural heritage: Mesta/Nestos, Vardar/Axios, Aoos/Vjosa, Region of Thessaly". She is the scientific editor of a monograph (2016).

II. Characteristics of the scientific and applied production of the candidates

II.1. Quantitative characteristics of the scientific production of the candidates

The reports submitted by both candidates for the implementation of the minimum number of points required by groups of indicators for scientific field 3. Social, economic and legal sciences, PN 3.9 Tourism for the academic position "professor", in accordance with PPZRASRB show that both candidates cover the necessary minimum requirements for holding the academic position of "professor".

The performance of Assoc. Prof. Dr. Maria Stankova is almost three times higher than the minimum required for the position of "professor" - 1424.1 points.

The performance by Assoc. Prof. Dr. Ilinka Terziyska is slightly above the required minimum - 856.33 points.

Table 2 illustrates the type, number and volume of publications submitted by the two candidates in the announced competition for "professor" in scientific specialty 3.9. Tourism. The publications of the two candidates, which are based on the dissertations defended by them for obtaining ONS "Doctor", have not been taken into account.

Table 2. Quantitative and qualitative indicators for the publications of the two candidates

Indicators	Maria Stankova			Ilinka Terziyska		
	Independent	Co-authors hip	Of them in a international language	Independent	Co-authors hip	Of them in a international language
	No/Page	No/No of publication	No/Page	No/No of publication	No/Page	No/No of publication
Habilitation work	1/303 p. № B-1	-	-	1/168 p. № B-1	-	1/168 p.
Published monograph (not a habilitation work)	1/386 p. № Г-1.1	1/77 p. № Г-1.2	-	-	-	-
Published chapter of a collective monograph	4/151 p. №№ Г-6.3, Г-6.5, Г-6.8, Г-6.9	5/94 p. №№ Г-6.1, Г-6.2, Г-6.4, Г-6.6, Г-6.7	5/94 p. №№ Г-6.1, Г-6.2, Г-6.4, Г-6.6, Г-6.7	1/19 p. № Г-5	1/14 p. № Г-6	2/33 p. №№ Г-5, Г-6
Studies published in scientific magazines refereed and indexed in world known databases of scientific information	-	-	-	2/31 p. №№ Г-2, Г-3	1/16 p. № Г-4	3/47 p. №№ Г-2, Г-3, Г-4
Studies published in non-refereed magazines with scientific reviewers or published in edited collective works	1/36 p. № Г-5.1	-	-	-	-	-
Papers and reports published in scientific magazines refereed and indexed in world known databases of scientific information	1/10 p. № Г-3.3	2/19 p. №№ Г-3.1, Г-3.2	3/29 p. №№ Г-3.1, Г-3.2, Г-3.3	-	-	-
Papers and reports published in non-refereed magazines with scientific reviewers or published in edited collective works	8/49 p. №№ Г-4.10, Г-4.11, Г-4.12, Г-4.13, Г-4.14, Г-4.15, Г-4.16, Г-4.17	10/101 p. №№ Г-4.1, Г-4.2, Г-4.3, Г-4.4, Г-4.5, Г-4.6, Г-4.7,	12/94 p. №№ Г-4.1, Г-4.2, Г-4.3, Г-4.4, Г-4.5, Г-4.8, Г-4.10, Г-4.11, Г-4.12,	3/24 p. №№ Г-7, Г-9, Г-10	1/14 p. № Г-8	1/6 p. № Г-9

		Г-4.8, Г-4.9, Г-4.18	Г-4.15, Г-4.16, Г-4.17			
Textbooks and other didactic material	2/618 p. №№ E-4.1, E-4.2	1/23 p. № E-5.1	-	-	-	-
Total No of publications	19	19	20	8	3	7
Total page No	1867		217	286		254

The publication Stankova, M., V. Hadjikotev (2007) "Accounting and information provision of the travel agency", Avangard - Prima Publishing House, S., is excluded from the presentations in this competition as it does not fall into the topic of the competition. In connection with this, the total number of points for fulfillment of the minimum requirements for holding the academic position "professor" is reduced to 1404.1 points. The total volume of accepted publications of Assoc. Prof. Dr. Maria Stankova amounts to 1867 pages. All publications of M. Stankova are reviewed by habilitated lecturers mainly from SWU and UNWE and are made available to the general public by printing them mostly by university publishers. The participation of individual authors is indicated in most of the presented publications. Separation declarations are submitted for the rest of them.

The total volume of Ilinka Terziyska's publications presented at the competition and accepted is 286 pages. The total number of points for fulfillment of the minimum requirements for holding the academic position "professor" does not change and remains 856.33. The publications are peer-reviewed by habilitated lecturers mainly from SWU and other universities. They are made available to the general public and are popularized. I. Terziyska's publications in co-authorship are accompanied by separation protocols.

In the databases of Web of Science/Scopus the two candidates have three publications each. For M. Stankova these are three articles (№№ G-3.1, G-3.2, G-3.3), and for I. Terziyska - three studies (№№ G-2, G-3, G-4).

Regarding the citations of her works, Maria Stankova presents a total of 30 citations, of which 6 are in publications with impact factor, 4 in monographs and 8 in unrefereed magazines. The quotations by Bulgarian and international authors abroad predominate.

Ilinka Terziyska also has a total of 30 citations. Of these, 10 citations are in publications with an impact factor, and the remaining 20 in monographs and articles in unrefereed journals.

II. 2. Evaluation of the main habilitation work of the candidates

Maria Stankova presents as a habilitation work "Analysis and diagnosis in the context of competitiveness in tourism" (2019). It fully meets the topic of this competition. At the same time, in this work, competitiveness is viewed through the prism of sustainable tourism development.

The habilitation work covers 303 pages. It is structured in an introduction and five parts. Finally, conclusions, summaries and appendices are included. The monograph examines and analyzes tourism in Bulgaria and its problems related to competitiveness. The author considers the tourist destination primarily as a place where the consumption of tourist services

takes place and analyzes both its features and the positive and negative influences of tourism on the destination. Within the framework of a systematic approach, M. Stankova successfully applies various traditional research methods, as well as the less applied factor analysis. This makes the work especially valuable, as the possibilities for application of this method have been revealed both in terms of competitiveness analysis and in connection with the sustainable development of tourism. With the help of an algorithm for factor analysis proposed by the author, it becomes possible to establish the attitude of tourists and travel agencies (tour operators) towards tourist destination Bulgaria. This, according to the author, will help better management and competitiveness of the destination. With the help of the factor analysis the influences on the competitiveness (through the weight of the separately identified factors) of the indicators of tourist satisfaction, tourist experience and attractiveness of the destination have been established. This allows M. Stankova to make a summary that tourism is developing in a highly dynamic environment, characterized by threat and insecurity. Based on this statement, she analyzes various models in management, identifies their advantages and disadvantages. Finally, a conceptual model for the competitiveness of the tourist destination is proposed, which is based on the cluster approach.

The research carried out by Assoc. Prof. Dr. Maria Stankova has created the opportunity to create new knowledge at some points, as well as to expand the scope of existing knowledge. Specifically, this contribution to science by M. Stankova can be summarized as follows:

1. Based on the cluster approach to tourism, a model has been created related to the competitiveness of tourist destination Bulgaria.
2. An algorithm for conducting factor analysis in the conditions of a tourist destination has been created and tested.
3. An approach for directing and implementing strategic planning in tourism has been developed, based on the concept of its competitiveness and sustainable development;

Ilinka Terziyska's habilitation thesis is entitled "Wine tourism - success factors for an emerging destination", published in English in 2020 in a volume of 168 pages. It consists of an introduction, four chapters and a conclusion. The publication contains basic definitions and concepts for wine tourism in general. It focuses on the peculiarities and problems of regional wine production and its consumers, as well as on market relations in this context. The author has used traditional quantitative and qualitative research methods, such as analysis and processing of secondary information (statistics, documents) and primary information (surveys, expert evaluation, content analysis). In my opinion, the analysis of the issues concerning the nature and development of wine tourism in the publication leads the author to an analysis of the nature, peculiarities and development of the related developing specialized tourist destinations. Presenting and analyzing the critical factors for success, I. Terziyska quite successfully adapts them to the field of wine tourism. According to the applicant, the concept of wine tourism can be used to achieve a competitive position of the destination. The reasoning, analysis and conclusions of the author are focused on the wine region Struma Valley as a developing destination for wine tourism. This does not prevent Terziyska from summarizing tourist destination Bulgaria as a wine producer and a destination for wine tourism (a product with which our country is still poorly known). The market for wine tourism and wine tours in the region was studied, both in terms of supply (wine production and tour operators), and in terms of demand (consumers of wine tours). The collection of primary information was carried out through three online surveys and two semi-structured interviews. 5 of the tour operators were surveyed (8 questionnaires were sent out), 9 of the 13 wine cellar owners in the region responded and participated in the survey, and questionnaires were addressed to 7 wine tourism experts, 4 out of them expressed their opinion. The use of

the relatively new netnographic method of public opinion research has allowed the author to establish the attitudes of consumers of wine tourism. The information obtained from these very different methods has been successfully summarized through SWOT analysis. I. Terziyska has used her previous research to compare them with her latest research and to draw the relevant conclusions. According to the author, there are four critical success factors in the wine tourism region she is considering: partnerships, institutional support, marketing and wine tourism products offered by wineries. As stated in the monograph, the main limitation for the study conducted during this year is the COVID-19 pandemic.

The presented habilitation work is of great importance for the practice of wine tourism in the country, which is emphasized explicitly through the opinions of wine producers in the region. The main theoretical and methodological contributions of the monograph are primarily related to the methods of discovery and analysis, as well as to the identification of critical success factors for emerging wine tourism destinations. These contributions are expressed as follows:

1. Theoretically and methodologically, the conceptual apparatus of the concept of "critical success factors" in relation to wine tourism has been refined and further developed. This development is directly related to the theory of competitiveness and the concept of benchmarking in wine tourism;
2. An objective assessment of the development of wine tourism in Bulgaria has been made
3. Critical success factors have been identified for an emerging wine tourism destination (Struma Valley Wine Region).

II.3. Evaluation of publications not related to the main research work of the candidates

M. Stankova presents other publications for the competition, most of which are related to competitiveness and sustainable development in tourism. They can be divided into five thematic areas according to the issues considered in them:

1. Theoretical aspects of competitiveness and sustainable tourism development - 16 publications (№№ D-1.1, D-1.2, D-3.1, D-4.2, D-4.4, D-4.13, D-4.14, D-4.18, D -6.1, G-6.2, G-6.3, G-6.4, G-6.5, G-6.6, G-6.7, G-6.9);
2. Strategic management and sustainable tourism development - 12 publications (№№ D-1.1, D-1.2, D-3.2, D-4.1, D-4.4, D-4.13, D-4.15, D-4.17, D-6.2 , G-6.3, G-6.6, G-6.9).
3. Competitiveness of tourist destinations - 7 publications (№№ D-1.1, D-3.3, D-4.1, D-4.5, D-4.6, D-4.15, D-6.8);
4. Modeling of competitiveness in connection with sustainable tourism development - 7 publications (D-1.1, D-4.2, D-4.3, D-4.11, D-5.1, D-6.3, D-6.9);
5. Methodological aspects of competitiveness and sustainable tourism development - 4 publications (№№ D-4.3, D-5.1, D-6.3, D-6.6);

This does not include the work "Tour Operators and Transport Activity" (2003), which was published on the basis of a defended dissertation for the award of ONS "Doctor".

The first area analyzes the conceptual apparatus and the terminological clarification of the competitiveness and sustainable development in tourism. The author pays attention to tourism as a global industry, considers tourism activities in spatial terms, analyzes the competitiveness and related transformations in tourism, assessing the related opportunities for its sustainable development. The second area includes publications related to strategic management and sustainable tourism development. Analyzed are the main issues of strategic planning and its development in tourism, primarily related to sustainability issues (№№ G-1.1, G-1.2). The author focuses her attention on destination Bulgaria (№ D-4.13), considering the strategic opportunities, competitiveness and sustainable development of tourism as an

initiator and factor of economic change, both at national and regional levels (№ D-4.16). The third area considers the aspects of the competitiveness of the individual tourist destination. The publications in this group analyze the economic impacts of tourism (№ D-1.1), and tourist destinations are considered as the main spatial level in tourism, in which competitiveness should be monitored and assessed. The fourth thematic area is dedicated to the models and modeling of competitiveness related to sustainable tourism development. These publications analyze, develop and improve the various systems of criteria and indicators for analysis, monitoring and evaluation of the competitiveness of the tourist destination. On this basis, the main trends in competitiveness and strategic opportunities for tourism in Bulgaria are presented. The fifth area refers mainly to the application of systematic and factor analysis in the study and analysis of competitiveness in tourism and methods for ensuring its sustainable development. In the publications in this field the author points out the advantages of the factor analysis for establishing the peculiarities and conditions in the tourist destination as a framework, with which the tourist policy must be taken into account in order to effectively manage tourism. The ultimate goal is to increase competitiveness. Again, there is a focus on destination Bulgaria, giving some guidelines for its successful sustainable tourism development in the future (№№ D-1.1, D-6.3, D-4.16).

When reviewing the publications of the candidate I. Terziyska, the work "Competitiveness of the destination for cultural tourism" (2019) is not included, as it was published on the basis of a defended dissertation for the award of ONS "Doctor".

Also, two of the publications of I. Terziyska are not presented in the thematic distribution of the works, as they are published in editions without scientific review and have mainly an applied character.

The other publications of the candidate Ilinka Terziyska on the competition for "professor" are focused mainly on the field of wine tourism, and in particular the design of wine tours and their benchmarking, tourist destinations for wine tourism and their benchmarking, as well as the conditions for wine tourism development. In terms of themes, three closely related main areas can be outlined:

1. Festival and cultural tourism - 4 publications (G-6, G-7, G-9, G-10);
2. Design of wine tours and benchmarking of wine tourism - 4 publications (G-2, G-3, G-4, G-8);
3. Entrepreneurship and intercultural exchange - 1 publication (G-5).

The first area covers publications related to festival and cultural tourism and their recreational characteristics. Festivals, for example, are seen as a factor in highlighting the profile and attractiveness of destinations, cultural tourism - as a factor in overcoming seasonality. Their role in increasing the satisfaction of tourists from the destination as a whole is analyzed. Most publications contain the results of research conducted to gather primary information in various cultural tours, especially during the Surva Festival in Pernik. The author draws attention to the role of the guide for the perception and satisfaction of this type of tourism. The so-called content analysis was used in order to study the possibilities for creating cross-border cultural routes along Mesta River. The second direction examines the problem of benchmarking of wine tourism and methods for designing wine tours. They deal with problems in the development of wine tourism, compare the wine regions and their opportunities for becoming destinations for wine tourism, analyze the activities of wine cellars in Bulgaria, as well as a study of tourist satisfaction in this type of tourism. A relatively small number of tourists interested in this type of tourism has been identified, despite the efforts made by entrepreneurs for its development. A relatively new netnographic approach has been applied to identify consumer attitudes towards wine tourism. The author also comes to a summary, identifying six main elements of wine tourism and its experience in

general. The collected information was used for the formulation of specific proposals for the organization and design of wine tours. The third area - entrepreneurship and intercultural exchange - includes only one publication, which differs from the rest of the focus of the candidate's scientific production. It examines the importance of intercultural exchange in relation to the necessary training among entrepreneurs in relation to the specifics of intercultural communication. The attitudes of young entrepreneurs towards intercultural exchange were studied and their training needs were identified. The author summarizes the needs of young entrepreneurs for training and especially for international language training.

III. Main contributions in the scientific and scientific-applied activity of the candidates

After my in-depth acquaintance with the publications presented at the competition by the two candidates, I believe that they contain the following scientific and applied scientific contributions:

The scientific and applied contributions of the candidate Maria Zlatkova Stankova can be summarized as follows:

1. Theoretical and methodological generalisations have been made about competitiveness and sustainable tourism development (B-1, D-1.1, D-3.1, D-4.3, D-6.2);
2. A methodology for analysis, monitoring and assessment of competitiveness in tourism has been created and tested, in which the main role is played by the use of factor analysis (B-1, D-1.1, D-4.3, D-5.1, D-6.3, D-6.5, G-6.6);
3. A model of competitiveness in tourism is presented, taking into account its sustainable development (B-1, D-1.1, D-5.1, D-6.3, D-6.7);
4. Trends and guidelines for increasing the competitiveness of tourism are formulated (B-1, D-1.1, D-3.2, D-3.3, D-4.2, D-4.3, D-5.1, D-6.2, D-6.3, D-6.4);
5. Solutions to various issues concerning sustainable tourism development have been proposed (B-1, D-1.1, D-1.2, D-4.2, D-4.9, D-6.1, D-6.2).

The scientific and applied contributions of the candidate Ilinka Terziyska can be summarized as follows:

1. Theoretical generalisations regarding the development of wine tourism have been made (B-1);
2. The concept of 'critical success factors' has been studied and critical success factors at wine destination level have been identified in terms of supply (B-1);
3. The concept of "critical success factors" has been applied to a emerging wine tourism destination (Struma Valley Wine Region) in terms of competitiveness, tourism benchmarking and the tourist destination life cycle model (G-4);
4. With the help of content analysis a classification of wine tours has been developed and a methodology for their evaluation has been proposed, on the basis of which an analysis for destination Bulgaria has been made (B-1, G-3, G-7, G-8, G-9);
5. A methodology for monitoring and evaluation of the tourist experience during the practice of festival and wine tourism has been developed, which was tested in the framework of the International Festival "Surva" in Pernik (G-6, G-10) is presented.

IV. Critical remarks and recommendations

The indisputable achievements of the two candidates do not give grounds for formulating critical remarks. Both candidates, within their scientific interests and competence, have carried out objective, in-depth and detailed research, which has been made available to the wider scientific community.

Contributions are the personal work of the candidates. The bibliographic apparatus is extensive and used correctly. The publications presented for the competition contain conclusions and generalisations, specific results are presented, which can be used in the theory and practice of tourism.

V. Evaluation of the participation of the candidates in scientific-applied developments and projects

Both candidates have participated in internationally and nationally funded projects. The information about this is presented in table 3.

Both candidates participated mainly as experts and not as national/international project managers. They have managed only intra-university projects.

Table 3. Participation in scientific and educational projects

Indicators	Maria Stankova	Ilinka Terziyska
International projects	9	7
- manager	-	-
- expert	9	7
National projects	3	1
- manager	-	-
- expert	3	1
South West University projects	9	9
- manager	3	1
- expert	6	8
TOTAL	21	17

VI. Guidance of PhD students and graduates

The scientific guidance of doctoral students by the two candidates in the competition for "professor" is presented for greater clarity in a tabular form (Table 4).

Table 4. Scientific guidance of successfully defended doctoral students

Indicators	Maria Stankova	Ilinka Terziyska
Independent guidance	7	1
- Bulgarian PhD students	6	1
- International PhD students	1	-
Shared guidance	1	-
- Bulgarian PhD students	1	-
- International PhD students	-	-
TOTAL	8	1

Both candidates have supervised the development of diploma theses in the Bachelor's and Master's degrees.

VII. Teaching activity.

The information about the classroom and extracurricular employment of the two candidates shows that they have significant teaching skills, qualities and experience.

Maria Stankova lectures in Bulgarian and English to students in the Bachelor's and Master's degrees do the Tourism and the Culture and Cultural Tourism courses at SWU Neofit Rilski. The most important of them are in the disciplines: "Management of tourist destinations", "Tour operator and agency activities", "Ecology and nature management in tourism", "Geotourism", "Sustainable development of tourism". The classroom employment of the candidate is over 300 hours of lectures per year. M. Stankova conducts part of the classes in practice - in travel agencies and other tourist institutions, through which she makes a real relation between education and training.

Ilinka Terziyska also gives lectures in Bulgarian and English to students for Bachelor's and Master's degrees from the Tourism and the Culture and Cultural Tourism courses at SWU Neofit Rilski. More important among them are the disciplines: "Introduction to Tourism", "Ethnological Tourism", "Festival Tourism", "Tourist Behavior", "Development of routes for cultural tourism", "Cultural Tourism Management", providing the necessary classroom employment. I. Terziyska also trains students in enterprises do the tourism industry. She also provides methodological guidance to students, as well as reviews their work in the student research seminar "Geographical Horizons" (2019).

Both candidates have lectured abroad.

Conclusion

No violations in the competition procedure have been established. The requirements of Art. 29, 29a, 29b (1) (3), item 1 and item 2 of ZRASRB and art. 60, Art. 61 of PPZRASRB are met.

I also accept that the documents and materials submitted by the two candidates in the competition for "professor" comply with the requirements of ZRASRB, the Rules for its implementation and the Internal Rules for the development of the academic staff at SWU "Neofit Rilski" - Blagoevgrad.

After getting acquainted with the documents of the two candidates and the evaluation of their publications, for a better comparison and justification of my final evaluation, I present the final results in a tabular form (Table 5).

Table 5. Summary comparison between the main indicators of the candidates

Indicators	Maria Stankova	Ilinka Terziyska
Work as a university lecturer (SWU) - years	22	13
ONS "doctor" (PhD)	Yes (2001 г.)	Yes (2011 г.)
Work as Associate Professor (years)	14	4
Specialisations abroad (No)	3	-
Erasmus+ mobilities (No)	3	1
Scientific organizations membership	Yes	Yes
Publications (No)	38	11
Habilitation work	Yes	Yes
Scientific production (No of pages)	1867	286
- including in English (No of pages)	217	254
Fulfillment of the minimum requirements for the		

academic position of "professor" (number of points)	1404,1	856,33
Citations	30	30
– in publications with impact factor	6	10
Scientific and applied contributions	Yes	Yes
Teaching activity and necessary classroom employment at SWU in PN "Tourism"	Yes	Yes
Textbooks and didactic publications	3	-
Critical remarks and recommendations	No	No
Expert participation in international and national projects (No of projects)	12	8
Project manager in SWU (No of projects)	3	1
Expert participation in SWU projects (No of projects)	6	8
Student thesis guidance	Yes	Yes
PhD students guidance (No of students)	8	1

The data from Table 5 unequivocally show that with small exceptions (cited in publications with impact factor, number of pages of publications in English, number of participations as an expert in SWU projects) Assoc. Prof. Dr. Maria Stankova has a significant quantitative advantage over Assoc. Prof. Ilinka Terziyska. Also, the teaching experience and the experience as an associate professor of M. Stankova significantly exceeds that of I. Terziyska. The difference in the total volume of scientific production of the two candidates makes the strongest impression.

All this gives me reason to propose with full conviction to the esteemed members of the scientific jury to award Assoc. Prof. Dr. Maria Zlatkova Stankova the academic position of "Professor" in the announced competition in higher education field 3. Social, Economic and Legal Sciences, PN 3.9 Tourism (Economics and Management of Tourism) (Competitiveness and Sustainable Development in Tourism)) at the Department of Tourism at the Faculty of Economics, SWU "Neofit Rilski" - Blagoevgrad.

Despite the valuable scientific output of Assoc. Prof. Dr. Ilinka Terziyska and the fact that she has the required points of the minimum requirements for the academic position of "professor", the comparison of a number of indicators with the competing candidate in the competition is not in her favor.

Sofia, August 24, 2020.

Reviewer:

(Prof. DrSci Maria Vodenska)